

Список використаних джерел

1. Das große Buch der Lerntechniken. – München: Compact, 2005.–320S.
2. Reinhaus D. Lerntechniken. – Freiburg: Haufe, 2019. – 127 S.

Ковтун В.С.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного Університету імені Вадима Гетьмана

ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО КОМУНІКАТИВНО-ЗМІСТОВНОГО ПІДХОДУ ДО ДИДАКТИЗАЦІЇ МОВНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ ЯВИЩ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРАКТИКУМІВ АВТОРА З ВРАХУВАННЯМ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Автор аналізує практичний приклад комплексного фахово спрямованого комунікативно-змістовного підходу до дидактизації мовних та мовленнєвих явищ німецької мови засобами комп'ютерних інтерактивних практикумів [П 1; 2; 3; 4] з урахуванням психологічних аспектів дистанційного навчання.

Матеріали та інструменти дистанційного навчання іноземної (німецької) мови у мирні часи, й, особливо, під час війни, мають містити достатні дидактично-психологічні компоненти для можливо ефективної компенсації вимушеної комунікативної ізоляції осіб, що навчаються, від навчального колективу шляхом постійного зворотного контакту та спонукати їх до високоякісного, й, таким чином, патріотичного, фахово-орієнтованого навчання.

Ключові слова: агресивна війна; дистанційне навчання; комунікативний підхід; постійний зворотний зв'язок; матеріал дистанційного курсу; фахово орієнтовані комп'ютерні інтерактивні практикуми; психологічний аспект.

Abstract. The author analyzes a real-life example of a complex brunch-oriented communicative-content approach to the didactization of linguistic phenomena of the German language on the basis of the teaching and learning tools of digital interactive tutors [P 1; 2; 3; 4]. Consideration of the psychological aspects of distance learning is indispensable.

Materials and tools for distance learning of a foreign language (German) in times of peace and, in particular, in times of war, must contain sufficient didactic-psychological components to compensate as efficiently as possible for the enforced communicative isolation of learners from their learning collectives thanks to the continuously available feedback, and to motivate them (the learners) to high quality (and thus patriotic) subject-oriented study.

Key words: aggressive war; distance learning, communicative approach, subject matter of the relevant course of Distance Learning—highly specialized application software – computer-aided interactive tutors; psychological aspect.

1. Дистанційне навчання в умовах повномасштабної агресивної війни росії проти України (з постійною загрозою життю та здоров'ю усіх учасників навчального процесу, з їхніми безперервними думками про рідних та близьких – захисників Батьківщини) незрівнянно відрізняється від причин та умов дистанційного навчання в мирні часи. Високоякісне (наразі здебільшого дистанційне) навчання, можливість якого забезпечується життям та героїзмом захисників України, має бути посильним патріотичним внеском учасників навчального процесу в перемогу України.

2. В цих умовах важливим психологічним аспектом дистанційного навчання автор вважає не лише фізичну, але й психологічну відірваність (ізолюваність) особи, яка навчається в дистанційному режимі, від колективу, який вивчає цей предмет.

3. Йдеться не лише про фізичну та психологічну відірваність від навчального колективу (одногогрупників та викладача), а й про фізичну та психологічну відірваність від численних та суттєвих навчальних інструментів (методів), імплементація яких, на перший погляд, здається можливою виключно за умов очного навчання, наприклад: рольова гра, колективна дискусія, доповідь зі спонтанною реакцією доповідача на зауваження слухачів тощо.

4. Навіть самостійне виконання індивідуального (письмового) тренувального або контрольного завдання протягом очного заняття відбувається під значним психологічним впливом оточення. Студент час від часу поглядає на завзято працюючих одногогрупників, що спонукає його до власної старанності; задоволений вираз обличчя свого товариша-одногогрупника («конкурента» у навчанні) студент інтерпретує: «Ага, то ти вже впорався; треба й мені піддати, я зроблю теж щось цікаве».

5. Фізична присутність на очному занятті шанованого студентом викладача ще більшою мірою спонукає його до чесності та самостійності виконання завдання. Поглядаючи на нього під час роботи, студент читає на обличчі викладача очікування від нього (студента) наступної якісної цікавої роботи та думає: «Я тебе (і себе теж) не підведу».

6. Очні групові (командні) види роботи – рольові ігри, обговорення, дискусії, доповіді-бесіди тощо теж є вагомими психологічно-дидактичними чинниками навчальних успіхів студента.

7. Один з варіантів комплексного фахово спрямованого комунікативно-змістовного підходу до дидактизації фахових, мовних та мовленнєвих явищ німецької мови засобами інтерактивних практикумів [Ш 1; 2; 3; 4] з врахуванням психологічних аспектів дистанційного навчання розглядається нижче на прикладі комплексної тренувальної вправи 7 групи 4 теми 2 (КТВ 247) комп'ютерного інтерактивного практикуму для дистанційного навчання «Німецька мова для поглибленого спілкування економістів» [Ш 2; 4].

8. У темі 2 «Економіка України. Характеристика окремих економічних регіонів України. Фактори місця перебування підприємства. Дещо про економічне право», в групі 4 «Вплив факторів місця перебування підприємства та норм економічного права на підприємницьку діяльність» виконанню підлягає КТВ 247 «Доповідь (на семінарі) з економічного права».

9. Експліцитним завданням виконавця є використання наведених в початковій формі лексичних одиниць (ЛО) в обумовленій контекстом відмінковій формі з контекстуально доречними присвійними займенниками. ЛО, що опрацьовуються, наведені українською мовою.

10. Психологічно-дидактичним обґрунтуванням наведення у КТВ 247 ЛО українською мовою таке: на відміну від multiple choice, де одна з наведених опцій

відповіді (a, b, c, d) є **готовою формою для імплементації** (в речення), автор цих тез та ІІІ вважає, що виконавець:

а) може не знати напевно (або зовсім) початкової форми ЛО, що опрацьовуються, німецькою мовою й мусить з'ясувати її початкову форму;

б) мусить самостійно з'ясувати рід німецького іменника;

в) мусить самостійно з'ясувати форму однини та множини німецького іменника;

г) мусить самостійно визначитися щодо вживання німецького іменника в контексті вправи в однині чи множині;

ґ) мусить самостійно визначитися з контекстуальною означеністю / неозначеністю іменника;

д) мусить самостійно визначити контекстуально обумовлений відмінок іменника за допомогою самостійно поставлених відмінкових питань (які теж потрібно знати);

е) мусить самостійно визначитися з конкретною контекстуально необхідною формою артикля іменника;

є) мусить самостійно визначитися з можливим потрібним відмінковим закінченням іменника;

ж) за необхідності вживання присвійного займенника, самостійно визначити (з опорою на відповідний особовий займенник) базову форму потрібного присвійного займенника та здійснити відносно нього наведені вище кроки (б-е) в узгодженні з іменником тощо;

з) за потреби використання прикметника у відмінюваній формі, самостійно визначити (з опорою на початкову форму цього прикметника) здійснити відносно нього вище наведені кроки (б-е) в узгодженні з іменником тощо;

и) мусить знати утворення та вживання ступенів порівняння прикметників.

11. Пункт 9 містить не вичерпний перелік мовних явищ, що підлягають опрацюванню студентом у КТВ 247, але достатньою мірою ілюструє, який **великий обсяг самостійного розумового тренінгу** пропонується цією вправою студентові у порівнянні з опціями відповіді (a, b, c, d) *multiple choice*, про одну з яких наперед відомо, що вона є вірною.

12. Наведені у п. 9 кроки необхідної (в рамках КТВ 247) розумової діяльності імпліцитно прищеплюють студентові не лише мовленнєві навички, а й розвивають його віру в свої знання та уміння (адже постійно відбувається інтерактивне підтвердження вірності виконаного пункту вправи).

13. Студент не залишається на самоті й при виникненні проблем під час виконання. За потреби, він будь-якої миті може звернутися по допомогу до граматичних таблиць або консультативної частини (частота таких звернень теж спонукає його до певних висновків). Перевірку знання або з'ясування перекладу нової для нього наведеної для опрацювання ЛО німецькою студент може здійснити в один клік по українському варіанту.

14. При поданні німецького варіанту ЛО автор використовує своєрідну «технологію 25 кадрів». Багаторазове звернення по пред'явлення потрібної ЛО міцніше закріплює цю ЛО в пам'яті виконавця. Студент-раціоналіст швидко

доходить ще й висновку, що йому раціональніше занотувати цю ЛО в словничок, що також сприяє закріпленню.

15. Викладене у пп. 6-13 дає нарис врахування психологічних аспектів роботи виконавця КТВ 247. Студент знаходиться в постійному віртуальному діалозі з інтерактивним практикумом, а персоніфіковано – з його автором викладачем, тим більш, знаючи його автора (викладача) особисті підходи до дидактизації матеріалу вправ на практичному як аудиторному, так й онлайн-занятті. Отже, виконавець фактично працює у віртуальному колективі. Реальності цій віртуальній колективній роботі надає постійна можливість отримати необхідну допомогу та поточне підтвердження правильності здійснених кроків, що для студента психологічно вкрай важливо.

16. Комуникативна спрямованість є наскрізним стрижнем інтерактивних практикумів [1; 2; 3; 4] у цілому та кожної окремої КТВ, тому їх переважна більшість (як й КТВ 247) являють собою сюжетні тексти з декількома експліцитними та імпліцитними героями та змістовними лініями. Це підштовхує та полегшує виконавцеві перебрання на себе якоїсь з експліцитних або імпліцитних ролей для рольової гри на базі тексту вправи, адже зміст безсюжетних, енциклопедичних (суто інформативних) текстів сприймаються студентом здебільшого відсторонено, практично без якоїсь особової персоніфікації.

17. Важливим автор вважає не лише опрацювання лексично-граматичного матеріалу. а й критичне усвідомлення, аналіз та оцінку як подій тексту, що виникає протягом виконання КТВ так й вчинків його героїв з бажаною екстраполяцією на власну студентську активність виконавця. (При цьому автор прискіпливо зважає на дотримання балансу між експліцитною та імпліцитною навчальною метою опрацювання вправ(и). Досягнення глибоких змістовних моментів вправ(и) більш реалістичне при опрацюванні в ній вже біль-менш знайомого студенту мовного матеріалу. Концентрація виконавця на занадто складному (на цьому етапі) мовному матеріалі майже вичерпує ресурс уваги студента, тому глибинні ідеї вправи ним здебільшого не усвідомлюються.

18. Усвідомлення активної життєвої позиції персонажів КТВ в фахово цікавих виконавцеві ситуаціях сприяють поглибленню усвідомлення міжпредметного сприйняття оточуючої реальності. Працюючи над КТВ 247 «Доповідь (на семінарі) з економічного права» із заявленим акцентом на використання наведених українською в початковій формі ЛО в контекстній відмінковій формі з доречними присвійними займенниками, студент може також, наприклад, порівняти свої робочі підходи щодо своєї індивідуальної (та в команді) роботи в аналогічній ситуації, перейняти (або критично проаналізувати) методи героїв щодо можливого залучення фахового досвіду батьків або інших родичів чи викладача та щодо планування активності інших осіб (для керованого діалогу або полілогу чи дискусії) тощо.

19. Таким чином, роботою над КТВ автор-викладач прагне (і певною мірою сягає) виховного ефекту, який сприяє становленню особистості студента.

20. Пізнавальний ефект вправ, зокрема, КТВ 247, полягає також в тому, що її експліцитний та імпліцитний змісти підштовхують студента-економіста до

розуміння ролі якісного знання економічного права, значення відмінностей та важливості конкретної правової форми підприємства для його успішної діяльності тощо. Порівняльний аналіз змістів та ідей КТВ з (майбутньою) діяльністю студента ще більш підвищує пізнавально-виховний компонент КТВ

21. Вище викладене ескізно унаочнює комплексний фахово спрямований комунікативно-змістовний підхід до дидактизації мовних та мовленнєвих явищ німецької мови засобами інтерактивних практикумів [1; 2; 3; 4] з врахуванням психологічних аспектів дистанційного навчання.

22. Матеріали та інструменти дистанційного навчання іноземної (німецької) мови у мирні часи, й, особливо, під час війни, мають містити достатні дидактично-психологічні компоненти для можливо ефективної компенсації вимушеної комунікативної ізольованості осіб, що навчаються, від навчального колективу шляхом постійного зворотного контакту та спонукати їх до високоякісного, й, таким чином, патріотичного, фахово-орієнтованого навчання.

ДОДАТОК: Текст, який створює студент шляхом виконання КТВ 247 III 2.

«Ein Vortrag in Wirtschaftsrecht»

Zufassung: «Entklammern Sie die Nomen (mit angegebenen Artikeln bzw. Pronomen) in kontextuell sinngemäßen Kasusformen. Beachten Sie dabei die Reaktion der Präpositionen».

Nach einem Seminar in Wirtschaftsrecht kam ich zu meinem Freund. Bei meinem Freund verbrachte ich zwei Stunden. Ich verbrachte diese Zeit in seiner Wohnung wegen eines Vortrags.

An diesem Vortrag in Wirtschaftsrecht arbeiteten wir seit dem Wochenende. In diesem Vortrag wollten wir Diskrepanzen zwischen unterschiedlichen unternehmerischen Rechtsformen erforschen. An unserer Behandlung schufteten wir ohne Unterbrechung. Dank meiner Mutter durften wir in besten Nachschlagebüchern wühlen.

Bei ihrer Firma arbeitet sie als Juristin und hat bei sich beste Literatur. Wir saßen am Schreibtisch vor dem Computer. Mein Freund tippte auf der Tastatur die von mir formulierten Aussagen. Während unserer Arbeit am Vortrag diskutierten wir viel. Mit unserem Vortrag wollten wir vor unsere Gruppe gehen. Bei unserem Dozenten für Wirtschaftsrecht gilt fast ausschließlich Teamarbeit.

Deswegen wollten wir als Befürworter von unterschiedlichen Rechtsformen in einer Besprechung auftreten. Im Laufe dieser Besprechung sollte sich unser Geschäftsführer für einen Vorschlag entscheiden. Er sollte unter unseren Vorschlägen das Passende finden. An unseren Chef durften wir Fragen bezüglich seiner Zielsetzungen stellen. Im Seminar sollte unser Dozent als Geschäftsführer auftreten.

Von dem vorbereiteten Vortrag erhofften wir uns die Verbesserung unseres Renommees. Während der Arbeit an unserem Vortrag tranken wir Tee aus großer Teekanne.

Додаткова література

1. Ковтун В.С. Effizienzsteigerung von Lehr- und Lernleistungen im Fremdsprachenunterricht Deutsch mithilfe computergestützter interaktiver Praktiken (anhand praktischer Erfahrungen des Autors) // Germanistik in der Ukraine/ Germanistik in der Ukraine. Jahresheft 13'2018. – К.: Verlagszentrum der KNLU, 2018 (2019). – 127 с.// Стор. 110-119. https://drive.google.com/file/d/1UnidqaZy2tr3mmXYtCXGR_rIKaHqUMG1/view

2. Ковтун В.С. Підготовка студентів-початківців економічних спеціальностей до усного мовлення німецькою мовою засобами авторських інтерактивних практикумів в умовах сучасного дистанційного навчання // Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 07 листопада 2020 року / Укл. О. О. Яременко-Гасюк, О. В. Холоденко, Т. А. Ляшко – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 179 с. // С.58-61.

3. Ковтун В.С. Деякі аспекти імплементації результатів контролю в розвиток навичок мовлення німецькою мовою за допомогою комп'ютерних інтерактивних практикумів автора //Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., м. Київ (20-21 квітня 2021 р.). — К.: КНЕУ, 2021. — 331 с.// стор.43-51. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36386/smkmosu_21.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

4. Ковтун В.С. Moderne Lehrwerke im DAF-Unterricht als Entwicklungsoption für wissenschaftliches Arbeiten und Schreiben//„Наукові дослідження і наукове писемне мовлення в Україні та Німеччині. Wissenschaftliches Arbeiten und Schreiben in der Ukraine und in Deutschland“ //Матеріали Міжнародної наукової онлайн-конференції 26-27 листопада 2021 року/ Укл. С. М. Іваненко, А. Ланге, Т. А. Ляшенко, О. В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. – 188 с.// Стор. 94-102 http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35550/Materialy_mizhnarodnoi_naukovoii_onlain-konferentsii.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

5. Ковтун В.С. Викладач іноземних мов як формувач світоглядної та ціннісної орієнтації студентів у сучасному соціокультурному просторі. //Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості (в умовах війни): V Міжнародний круглий стіл з актуальних питань методики викладання іноземних мов, філології, культурології, педагогіки вищої школи, специфіки становлення іншомовної особистості в умовах війни. 12-13 квітня 2022 р. К-ра іноземної філології Національного авіаційного університету. Збірник наукових праць/ за заг. ред. О. В. Ковтун. – К.: НАУ, 2022. – 150 с. // С. 64-71.

6. Ковтун В.С. Навчання спонтанному письмовому та усному мовленню іноземною (німецькою) мовою в умовах дистанційного навчання. //Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., м. Київ (20-21 квітня 2021 р.). — К.: КНЕУ, 2022. — 278 с. // С.162-167. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37947/smkmosu_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Інтерактивні практикуми

1. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №20883 від 12.06.2007 р. Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України. <http://do-m.kneu.kiev.ua/course/index.php?categoryid=16/> (Доступ для зареєстрованих викладачів та студентів КНЕУ /пароль отримують на кафедрі німецької мови КНЕУ/).

2. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Частина II». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №45888 від 03.10.2012р., видане Державною службою інтелектуальної власності України. <http://do-m.kneu.kiev.ua/course/index.php?categoryid=16/> (Доступ для зареєстрованих викладачів та студентів КНЕУ /пароль отримують на кафедрі німецької мови КНЕУ/).

3. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум I». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №53441 від 31.01.2014 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.

4. Ковтун В.С. Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма для дистанційного вивчення німецької мови «Німецька мова для майбутніх економістів. Інтерактивний практикум II. Поглиблення повсякденного спілкування підприємця». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №59260 від 15. 04. 2015 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.

Кондрук І.В.

викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Гайдученко С.В.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВМОТИВОВАНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

***Анотація.** В статті розглянуто питання вмотивованості студентів до навчання під час воєнного часу на основі аналізу щорічного анкетування, яке проводилося у жовтні 2022 року. Дослідження стосувалися головної мети вивчення англійської мови студентами в університеті, а також вивчалися складнощі, з якими студенти стикаються під час навчання у воєнний час.*

***Ключові слова:** анкетування, навчання в період воєнного часу, вмотивованість до навчання.*

***Abstract.** The article deals with the issue of student motivation to the process of studying during the war on the bases of survey analysis which takes place every year in October. The survey comprised the questions regarding the main purposes in learning English and the challenges the students face during the learning process in wartime.*

***Key words:** survey, learning process in wartime, motivation to the process of studying.*